

OPINIE

Brussels justitiepaleis: internationaal forum voor een betere justitie?

Advocaat Geert Somers stelt een reddingsplan voor van het Brusselse Justitiepaleis dat tegemoet komt aan de bijzonder actuele verzuchtingen in onze maatschappij: "als we het debat vanuit België op gang kunnen brengen en de internationale gemeenschap aan onze kant krijgen, liggen er misschien ongekende kansen voor het grijpen, zowel voor Brussel, België, de Europese Unie en de hele internationale gemeenschap."

Geert Somers

maandag 23 november 2015

Foto: Flickr

De recente gebeurtenissen in Parijs hebben de wereld -eens te meer- geschokt. Ons land en meer bepaald Brussel komen -eens te meer- in een negatief daglicht te staan. Niet alleen België maar de gehele internationale gemeenschap moet zijn verantwoordelijkheid opnemen en samen strijden tegen deze vorm van terrorisme die ons samenlevingspatroon bedreigt. Dit kan alleen

door te streven naar meer en betere justitie op mondiaal vlak. En hiervoor is intensieve samenwerking en dialoog nodig. Laat Brussel nu toevallig over een ideale locatie beschikken die symbool zou kunnen staan voor een "espace justice" waar we met z'n allen voortdurend uitgedaagd worden om na te denken over justitie en rechtvaardigheid vanuit een gemeenschappelijk waardenpatroon.

Onlangs raakte bekend dat het World Monuments Fund (WMF) het Brussels justitiepaleis op zijn tweejaarlijkse lijst van meest bedreigde monumenten op aarde heeft geplaatst. Wie had dat gedacht? Het meest imposante gebouw van ons land zou slachtoffer zijn van zijn enorme omvang en de toekomst zou enkel gegarandeerd kunnen worden door een 'rehabilitatie van onder tot boven'. Er is met andere woorden een heus 'reddingsplan' nodig, zeker nu we weten dat de stellingen voor 2026 niet zullen verdwijnen en het gebouw ondertussen verder verkommert.

Het bestaande 'masterplan' voor het Brussels justitiepaleis zoals dat twee jaar geleden door de ministerraad werd goedgekeurd, is op zijn minst teleurstellend te noemen. Zoals de kaarten nu liggen, zou het zijn justitieactiviteit behouden maar dan enkel in burgerlijke zaken. De vrijgekomen ruimte zou toegankelijker worden voor het grote publiek met openstelling van de 104 meter hoge koepel. In de lagere verdiepingen ter hoogte van de Marollen zou er plaats komen voor horeca, commerciële en culturele diensten. Erger nog, er zou een gigantisch winkelparadijs komen vergelijkbaar met de totale verkooppervlakte van het Wijnegem Shopping Center. Zoiets kunnen we toch niet laten gebeuren zonder een breder maatschappelijk debat?

Het feit dat het justitiepaleis meer aandacht krijgt en actiever wordt opengesteld voor de gewone burger en toeristen vond ik bij de eerste bekendmaking van het masterplan een goede zaak. Maar de algemene visie op de toekomst van het gebouw is allesbehalve ambitieus. Waarom kiezen we niet resoluut voor een totale en waardige herbestemming van het justitiepaleis ten dienste van de mondiale justitie? Een die ons de ongeziene kans biedt om België positief op de wereldkaart te zetten, zoals met onze heel vooruitstrevende Grondwet bij de oprichting.

Het justitiepaleis werd 130 jaar geleden in gebruik genomen. Er was destijds veel kritiek op de architectuur van de mastodont die veel te groot werd bevonden voor de menselijke schaal. Dat hoeft niet te verbazen als men weet dat het justitiepaleis groter is dan de Sint-Pietersbasiliek in Rome. De bebouwde grondoppervlakte bedraagt ongeveer 3 hectaren en er zijn bijna 300 zalen en lokalen aan de binnenkant. Maar het is net die megalomanie, een bewuste intimidatiefilosofie van justitie in de 19de eeuw, die het gebouw zo bijzonder intrigerend maakt en kansen biedt voor een groots en compleet vernieuwend project.

symbolische functie

Mijn oproep voor een ambitieuzer masterplan gaat veel verder dan wat nu op tafel ligt. Vanuit een toekomstvisie voor ons land en een streven naar meer rechtvaardigheid in de wereld stel ik voor om het volledige gebouw een nieuwe symbolische functie geven, zonder helemaal afbreuk te doen aan de oorspronkelijk justitiële bestemming. Niet met justitie als afschrikking van de burger, maar wel als positieve uitdaging van onze maatschappij.

We zouden er namelijk een ruimte van kunnen maken waar gerechtigheid als essentieel onderdeel van de rechtsstaat in een historische en actuele, evolutieve context wordt belicht en bestudeerd. Een plaats waar over die begrippen een multidisciplinair debat gevoerd kan worden, onder meer vanuit een juridische, psychologische en filosofische invalshoek. Een mondiale ontmoetingsplaats en referentiepunt voor kinderen en volwassenen rond het thema justitie. Niet alleen bestraffende justitie maar vooral ook rechtvaardigheid ter preventie van criminele uitwassen. Een 'espace justice' waar de bezoeker voortdurend uitgedaagd wordt na te denken over justitie.

Dankzij de omvang van het paleis kan dat op zeer uiteenlopende manieren. In het concept zie ik onder meer een permanente collectie van kunstwerken met justitie als voorwerp (en zo zijn er veel, gaande van klassiekers als de Rechtvaardige Rechters tot hedendaagse graffiti van kunstenaars als Banksy) en een internationaal onderzoekscentrum met een rijke verzameling boeken en audiovisueel materiaal. Het debat kan verder gevoed worden door internationale symposia en interactieve sessies en rollenspelen in de vele rechtszalen. Scholen, universiteiten en andere groepen uit Europa en de rest van de wereld zouden hiervan een boeiende *field trip* kunnen maken.

Een maatschappij die streeft naar meer rechtvaardigheid verdient zo'n forum. En zowel Brussel als het justitiepaleis zijn daarvoor symbolisch zeer goed geplaatst, zowel vanwege de geschiedenis van het gebouw als de rol van Brussel binnen Europa. Het paleis is gebouwd op de Galgenberg, zo genoemd omdat daar vroeger veroordeelde misdadigers werden opgehangen. Wat verder op de Grote Markt waren terechtstellingen lange tijd een publiek spektakel. Gelukkig is onze visie op repressieve justitie met de jaren geëvolueerd. Foltering, doodstraf, heksenprocessen, publieke vernedering en soortgelijke vormen van wraakneming en vergelding passen niet meer in onze moderne rechtsstaat. Jammer genoeg zijn er nog te veel landen in de wereld waar die evolutie nog moet worden doorgemaakt. Getuige daarvan de schokkende beelden die we voortdurend via de media en internet voorgeschoteld krijgen.

Maar ook bij ons zijn er regelmatig en heel recentelijk berichten over gebrekkige justitie, inclusief mensonterende toestanden in gevangenissen en andere instellingen voor het opsluiten van mensen. Niemand zal inderdaad durven beweren dat onze maatschappij op het vlak van

rechtvaardigheid zijn eindpunt heeft bereikt. Justitie is voortdurend in beweging. Het justitiepaleis als internationaal forum kan een motor worden om de evolutie naar meer en betere justitie in de wereld via open debat en confrontatie te versnellen. Om een vaak gebruikt aforisme te citeren: 'Justice must not only be done, it must also be seen to be done.' Niet alleen moet het recht geschieden, het moet ook zichtbaar en voelbaar zijn voor alle burgers.

Museumdistrict

Dit plan is uiterst ambitieus in een land waar veel politieke en andere belangen op elkaar botsen. Maar het moet haalbaar zijn als de wil en het enthousiasme ervoor gevonden worden. Een realistische streefdatum zou 2030 kunnen zijn, op de 200ste verjaardag van België, tegelijk ook de periode waarin de renovatie van het justitiepaleis eindelijk achter de rug zou moeten zijn. En laat ons toch ook niet vergeten dat Brussel daardoor veel meer internationale aantrekkingskracht zal gaan uitoefenen.

Toeristen krijgen een echt museumdistrict dat zal reiken van het Poelaertplein tot aan het Koningsplein. De publieke ruimte rond het justitiepaleis kan daardoor eindelijk opgewaardeerd worden en een referentiebaken worden in het stadsbeeld. Een openbare plaats met zicht over de stad waar mensen graag afspreken, iets wat Brussel zeker een beetje mist in vergelijking met andere grootsteden. Voor de gemeenschappen in België is dit project ten slotte een kans om zich te sterker te verenigen achter de enige resterende federale macht van de trias politica: justitie.

Tot slot kan voor de internationale profilering op Benelux-niveau worden samengewerkt met Den Haag waar het Internationaal Gerechtshof is gevestigd. Of met Straatsburg, thuishaven van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Voor een stad die hoofdstad van de Europese Unie hoort te zijn, mag dit project echt niet overambitieuw worden genoemd.

Geert Somers is advocaat aan de balie van Brussel.

Geert Somers

Dit artikel verscheen op **DeWereldMorgen.be**

Link: <http://www.dewereldmorgen.be/artikel/2015/11/23/brussels-justitiepaleis-internationaal-forum-voor-een-betere-justitie>

Deze bijdrage is gelicenseerd onder een Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GeenAfgeleideWerken 2.0 België licentie